

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a doua)

4 octombrie 2018*

„Trimitere preliminară – Spațiul de libertate, securitate și justiție – Frontiere, azil și imigrare – Regulamentul (UE) nr. 604/2013 – Articolul (3) – Determinarea statului membru responsabil de examinarea unei cereri de protecție internațională prezentate într-unul dintre statele membre de către un resortisant al unei țări terțe – Examinarea unei cereri de protecție internațională fără o decizie explicită cu privire la determinarea statului membru responsabil de examinare – Directiva 2011/95/UE – Articolele 9 și 10 – Motive de persecuție întemeiate pe religie – Probă – Legislația iraniană privind apostazia – Directiva 2013/32/UE – Articolul 46 alineatul (3) – Cale de atac eficientă”

În cauza C-56/17,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Administrativen sad Sofia-grad (Tribunalul Administrativ din Sofia, Bulgaria), prin decizia din 23 ianuarie 2017, primită de Curte la 3 februarie 2017, în procedura

Bahtiyar Fathi

împotriva

Predsedatel na Darzhavna agentsia za bezhantsite,

CURTEA (Camera a doua),

compusă din domnul M. Ilešič (raportor), președinte de cameră, domnul A. Rosas, doamnele C. Toader, A. Prechal și domnul E. Jarašiūnas, judecători,

avocat general: domnul P. Mengozzi,

grefier: domnul A. Calot Escobar,

având în vedere procedura scrisă,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru guvernul maghiar, de M. Z. Fehér, de G. Koós și de E. Tóth, în calitate de agenți;
- pentru guvernul polonez, de B. Majczyna, în calitate de agent;
- pentru guvernul Regatului Unit, de S. Brandon, în calitate de agent, asistat de M. Gray, barrister;
- pentru Comisia Europeană, de M. Condou-Durande și de I. Zaloguin, în calitate de agenți,

* Limba de procedură: bulgara.

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 25 iulie 2018,
pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 4 alineatul (2), a articolului 4 alineatul (5) litera (b), a articolului 9 alineatele (1) și (2) și a articolului 10 alineatele (1) și (2) din Directiva 2011/95/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 decembrie 2011 privind standardele referitoare la condițiile pe care trebuie să le îndeplinească resortisanții țărilor terțe sau apatrizii pentru a putea beneficia de protecție internațională, la un statut uniform pentru refugiați sau pentru persoanele eligibile pentru obținerea de protecție subsidiară și la conținutul protecției acordate (JO 2011, L 337, p. 9), a articolului 3 alineatul (1) din Regulamentul (UE) nr. 604/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 26 iunie 2013 de stabilire a criteriilor și mecanismelor de determinare a statului membru responsabil de examinarea unei cereri de protecție internațională prezentate într-unul dintre statele membre de către un resortisant al unei țări terțe sau de către un apatrid (JO 2013, L 180, p. 31, denumit în continuare „Regulamentul Dublin III”) și a articolului 46 alineatul (3) din Directiva 2013/32/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 iunie 2013 privind procedurile comune de acordare și retragere a protecției internaționale (JO 2013, L 180, p. 60).
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între domnul Bahtiyar Fathi, pe de o parte, și președintele na Darzhavna agentsia za bezhantsite (directorul Agenției Naționale pentru Refugiați, denumită în continuare „DAB”), pe de altă parte, în legătură cu respingerea de către acesta din urmă a cererii de protecție internațională formulate de domnul Fathi.

Cadrul juridic

Dreptul internațional

Convenția de la Geneva

- 3 Convenția privind statutul refugiaților, semnată la Geneva la 28 iulie 1951 [*Recueil des traités des Nations unies*, vol. 189, p. 150, nr. 2545 (1954)], a intrat în vigoare la 22 aprilie 1954 și a fost modificată și completată prin Protocolul privind statutul refugiaților, încheiat la New York la 31 ianuarie 1967, el însuși intrat în vigoare la 4 octombrie 1967 (denumită în continuare „Convenția de la Geneva”).
- 4 Potrivit articolului 1 secțiunea A alineatul (2) primul paragraf din Convenția de la Geneva, termenul „refugiat” se aplică oricărei persoane care, „în urma unor temeri justificate de a fi persecutată datorită rasei, religiei, naționalității, apartenenței la un anumit grup social sau opiniilor sale politice, se află în afara țării a cărei cetățenie o are și care nu poate sau, datorită acestei temeri, nu dorește protecția acestei țări sau care, neavând nicio cetățenie și găsindu-se în afara țării în care avea reședința obișnuită, nu poate sau, datorită respectivei temeri, nu dorește să se reîntoarcă”.

CEDO

- 5 Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950 (denumită în continuare „CEDO”), prevede la articolul 15, intitulat „Derogarea în caz de stare de urgență”:

„1. În caz de război sau de alt pericol public ce amenință viața națiunii, orice înaltă parte contractantă poate lua măsuri care derogă de la obligațiile prevăzute de prezenta convenție, în măsura strictă în care situația o cere și cu condiția ca aceste măsuri să nu fie în contradicție cu alte obligații care decurg din dreptul internațional.

2. Dispoziția precedentă nu îngăduie nicio derogare de la articolul 2 [«Dreptul la viață»], cu excepția cazului de deces rezultând din acte licite de război, și nici de la articolul 3 [«Interzicerea torturii»], articolul 4 paragraful 1 [«Interzicerea sclaviei»] și articolul 7 [«Nicio pedeapsă fără lege»].

[...]”

Dreptul Uniunii

Directiva 2011/95

- 6 Directiva 2011/95 a abrogat, cu efect de la 21 decembrie 2013, Directiva 2004/83/CE a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind standardele minime referitoare la condițiile pe care trebuie să le îndeplinească resortisanții țărilor terțe sau apatrizii pentru a putea beneficia de statutul de refugiat sau persoanele care, din alte motive, au nevoie de protecție internațională și referitoare la conținutul protecției acordate (JO 2004, L 304, p. 12, Ediție specială, 19/vol. 7, p. 52).

- 7 Considerentul (16) al Directivei 2011/95 are următorul cuprins:

„Prezenta directivă respectă drepturile fundamentale, precum și principiile recunoscute în special de Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene. [...]”

- 8 Potrivit articolului 2 din această directivă:

„În sensul prezentei directive, se aplică următoarele definiții:

[...]

(h) «cerere de protecție internațională» înseamnă cererea de protecție prezentată unui stat membru de către un resortisant al unei țări terțe sau de către un apatrid, care poate fi înțeleasă ca urmărind să obțină statutul de refugiat sau statutul conferit prin protecție subsidiară, care nu solicită în mod explicit un alt tip de protecție în afara domeniului de aplicare a prezentei directive și care poate face obiectul unei cereri separate;

[...]”

- 9 Articolul 4 din directiva menționată prevede:

„(1) Statele membre pot considera că este obligația solicitantului să prezinte, de îndată ce este posibil, toate elementele necesare în sprijinul cererii sale de protecție internațională. Statele membre au obligația de a evalua, în cooperare cu solicitantul, elementele relevante ale cererii.

(2) Elementele menționate la alineatul (1) înseamnă informațiile furnizate de solicitant și toate documentele de care acesta dispune privind vârsta sa, trecutul său, inclusiv al rudelor relevante, identitatea, cetățenia sau cetățeniile, țara sau țările, precum și localitatea sau localitățile în care a avut reședința anterioară, cererile anterioare de azil, itinerarul, documentele de călătorie, precum și motivele care justifică cererea de protecție internațională.

(3) Evaluarea unei cereri de protecție internațională se efectuează la nivel individual, luându-se în considerare următoarele elemente:

- (a) toate faptele pertinente privind țara de origine în momentul luării unei decizii privind cererea, inclusiv actele cu putere de lege și actele administrative ale țării de origine și modul lor de aplicare;
- (b) informațiile și documentele relevante prezentate de solicitant, inclusiv informațiile care permit să se stabilească dacă solicitantul a făcut sau ar putea face obiectul unei persecuții sau al unor vătămări grave;
- (c) statutul individual și situația personală a solicitantului, inclusiv factori precum trecutul, sexul și vârsta acestuia, pentru a se stabili dacă, ținând seama de situația personală a solicitantului, actele la care solicitantul a fost sau riscă să fie expus ar putea fi considerate o persecuție sau o vătămare gravă;

[...]

(4) Faptul că solicitantul a fost deja persecutat, a suferit deja vătămări grave sau a făcut deja obiectul amenințării directe a unei astfel de persecuții sau a unor astfel de vătămări reprezintă un indiciu serios al temerilor fondate ale solicitantului de a fi persecutat sau al riscului real de a suferi vătămări grave, cu excepția cazului în care există motive întemeiate de a crede că respectiva persecuție sau respectivele vătămări grave nu se vor mai repeta.

(5) Atunci când statele membre aplică principiul conform căruia este obligația solicitantului să își susțină cererea și când anumite aspecte din declarațiile solicitantului nu sunt susținute de dovezi documentare sau de altă natură, aceste aspecte nu necesită o confirmare în cazul în care sunt îndeplinite următoarele condiții:

- (a) solicitantul a depus un efort real de a-și susține cererea;
- (b) au fost prezentate toate elementele relevante de care dispune solicitantul și s-a furnizat o explicație satisfăcătoare în ceea ce privește absența unor alte elemente de probă relevante;
- (c) declarațiile solicitantului sunt considerate coerente și plauzibile și nu sunt contrazise de informații generale și specifice cunoscute, relevante pentru cererea sa;
- (d) solicitantul a depus cererea de protecție internațională de îndată ce a fost posibil, cu excepția cazului în care solicitantul poate dovedi un motiv întemeiat pentru care nu a procedat astfel; precum și
- (e) credibilitatea generală a solicitantului a putut fi stabilită.”

10 Articolul 9 alineatele (1) și (2) din aceeași directivă prevede:

„(1) Pentru a fi considerat drept un act de persecuție în sensul articolului 1 secțiunea A din Convenția de la Geneva, acesta trebuie:

- (a) să fie suficient de grav prin natura sau prin caracterul său repetat pentru a constitui o încălcare gravă a drepturilor fundamentale ale omului, în special a drepturilor de la care nu este posibilă nicio derogare în temeiul articolului 15 alineatul (2) din [CEDO], sau
- (b) să fie o acumulare de diverse măsuri, inclusiv de încălcări ale drepturilor omului, care să fie suficient de gravă pentru a afecta un individ în mod similar cu cele menționate la litera (a).

(2) Actele de persecuție, în sensul alineatului (1), pot lua, printre altele, următoarele forme:

[...]

(b) măsuri legale, administrative, polițienești și/sau judiciare care sunt discriminatorii în sine sau sunt puse în aplicare în mod discriminatoriu;

(c) urmărirea penală sau sancțiunile care sunt disproporționate sau discriminatorii;

[...]”

11 Potrivit articolului 10 din Directiva 2011/95:

„(1) Atunci când evaluează motivele persecuției, statele membre țin seama de următoarele elemente:

[...]

(b) noțiunea de religie include, în special, faptul de a avea convingeri teiste, nonteiste sau ateiste, participarea la ceremonii de cult private sau publice, singur sau în comunitate, sau neparticiparea la acestea, alte acte religioase sau exprimări de opinii religioase și forme de comportament personal sau comunitar fondate pe credințe religioase sau impuse de astfel de credințe;

[...]

(2) Atunci când se evaluează dacă un solicitant este îndreptățit să se teamă că va fi persecutat, este indiferent dacă posedă efectiv caracteristica legată de rasă, religie, naționalitate, apartenență la un anumit grup social sau opinii politice care stau la originea persecuției, atât timp cât o astfel de caracteristică îi este atribuită de agentul de persecuție.”

Directiva 2013/32

12 Considerentele (12), (53) și (54) ale Directivei 2013/32 au următorul cuprins:

„(12) Obiectivul principal al prezentei directive este de a dezvolta în continuare standarde pentru procedurile din statele membre de acordare și retragere a protecției internaționale, în vederea instituirii unei proceduri comune de azil în Uniune.

[...]

(53) Prezenta directivă nu se aplică procedurilor dintre statele membre reglementate de Regulamentul [Dublin III].

(54) Prezenta directivă ar trebui să li se aplice solicitanților cărora li se aplică Regulamentul [Dublin III] în plus și fără a aduce atingere dispozițiilor respectivului regulament.”

13 Potrivit articolului 2 din această directivă:

„În sensul prezentei directive:

[...]

(b) «cerere de protecție internațională» sau «cerere» înseamnă cererea depusă de un resortisant al unei țări terțe sau de un apatrid în scopul obținerii protecției din partea unui stat membru, care poate fi înțeleasă ca solicitarea statutului de refugiat sau de protecție subsidiară, și prin care nu se solicită în mod explicit alt tip de protecție care se află în afara domeniului de aplicare al Directivei [2011/95] și care poate fi cerut separat;

[...]”

14 Articolul 31 alineatul (8) din directiva menționată are următorul cuprins:

„Statele membre pot prevedea accelerarea unei proceduri de examinare în conformitate cu principiile și garanțiile fundamentale din capitolul II și/sau efectuarea acesteia la frontieră sau în zonele de tranzit, în conformitate cu articolul 43, în cazul în care:

[...]

(e) solicitantul a făcut declarații în mod clar incoerente și contradictorii, în mod clar false sau în mod evident puțin plauzibile care contrazic informații suficient de bine verificate privind țara de origine, făcând, astfel, în mod clar neconvingătoare cererea sa în ceea ce privește îndeplinirea condițiilor pentru a fi beneficiar de protecție internațională în temeiul Directivei [2011/95] sau

[...]”

15 Articolul 32 alineatul (2) din aceeași directivă prevede:

„În cazul cererilor nefondate în care se aplică oricare dintre situațiile enumerate la articolul 31 alineatul (8), statele membre pot, de asemenea, să considere o cerere ca vădit nefondată în cazul în care este definită ca atare în legislația internă.”

16 Articolul 46 alineatele (1) și (3) din Directiva 2013/32 prevede:

„(1) Statele membre se asigură că solicitanții de protecție internațională au dreptul la o cale de atac efectivă în fața unei instanțe judecătorești, împotriva:

- (a) unei decizii luate cu privire la cererea lor de protecție internațională, inclusiv o decizie:
 - (i) de a considera nefondată o cerere cu privire la statutul de refugiat și/sau de protecție subsidiară;
 - (ii) de a considera inadmisibilă o cerere în temeiul articolului 33 alineatul (2);
 - (iii) luată la frontieră sau în zonele de tranzit ale unui stat membru în conformitate cu articolul 43 alineatul (1);
 - (iv) de a nu efectua o examinare în temeiul articolului 39.
- (b) refuzului de a redeschide examinarea unei cereri după încheierea sa în conformitate cu articolele 27 și 28;

(c) unei decizii de retragere a protecției internaționale în conformitate cu articolul 45.

[...]

(3) Pentru a se conforma alineatului (1), statele membre se asigură că o cale de atac efectivă prevede examinarea deplină și *ex nunc* atât a elementelor de fapt, cât și a elementelor de drept, inclusiv, după caz, o examinare a necesităților de protecție internațională în temeiul Directivei [2011/95], cel puțin în cazul procedurilor privind căile de atac în fața unei instanțe de fond.”

Regulamentul Dublin III

17 Considerentele (4), (5) și (19) ale Regulamentului Dublin III au următorul cuprins:

„(4) Concluziile [reuniunii speciale a Consiliului European care a avut loc la Tampere la 15 și la 16 octombrie 1999] exprimă de asemenea faptul că [sistemul european comun de azil] ar trebui să includă, pe termen scurt, o metodă clară și operațională pentru determinarea statului membru responsabil de examinarea unei cereri de azil.

(5) O astfel de metodă ar trebui să se întemeieze pe criterii obiective și echitabile atât pentru statele membre, cât și pentru persoanele în cauză. Ar trebui, în principiu, să facă posibilă determinarea rapidă a statului membru responsabil, astfel încât să garanteze accesul efectiv la procedurile de acordare a protecției internaționale și să nu compromită obiectivul prelucrării rapide a cererilor de protecție internațională.

[...]

(19) În vederea garantării protecției efective a drepturilor persoanelor vizate, ar trebui stabilite garanții juridice și dreptul la o cale de atac eficientă în ceea ce privește deciziile legate de transferurile către statul membru responsabil în conformitate în special cu drepturile recunoscute la articolul 47 din Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene. Pentru a se asigura respectarea dreptului internațional, dreptul la o cale de atac eficientă împotriva unor astfel de decizii ar trebui să cuprindă atât examinarea aplicării prezentului regulament, cât și a situației de drept și de fapt din statul membru către care solicitantul este transferat.”

18 Articolul 1 din acest regulament prevede:

„Prezentul regulament stabilește criteriile și mecanismele de determinare a statului membru responsabil de examinarea unei cereri de protecție internațională prezentate într-unul dintre statele membre de către un resortisant al unei țări terțe sau de către un apatrid [...].”

19 Articolul 2 din regulamentul menționat are următorul cuprins:

„În sensul prezentului regulament:

[...]

(b) «cerere de protecție internațională» înseamnă o cerere de protecție internațională, astfel cum este definită la articolul 2 litera (h) din Directiva [2011/95];

[...]

(d) «examinarea unei cereri de protecție internațională» înseamnă orice măsură de examinare, decizie sau hotărâre pronunțată cu privire la o cerere de protecție internațională de către autoritățile competente în conformitate cu Directiva [2013/32] și cu Directiva [2011/95], cu excepția procedurilor de determinare a statului membru responsabil în conformitate cu prezentul regulament;

[...]"

20 Articolul 3 alineatul (1) din același regulament prevede:

„Statele membre examinează orice cerere de protecție internațională prezentată de un resortisant al unei țări terțe sau de un apatrid pe teritoriul oricăruia dintre ele, inclusiv la frontieră sau în zonele de tranzit. Cererea este examinată de un singur stat membru, și anume acela pe care criteriile stabilite de capitolul III îl desemnează responsabil.”

21 Articolele 4 și 5 din Regulamentul Dublin III prevăd dreptul la informare al solicitantului protecției internaționale, precum și, respectiv, norme privind organizarea interviului cu respectivul solicitant.

22 Articolul 17 alineatul (1) primul și al doilea paragraf din acest regulament are următorul cuprins:

„Prin derogare de la articolul 3 alineatul (1), fiecare stat membru poate decide să examineze o cerere de protecție internațională care îi este prezentată de un resortisant al unei țări terțe sau de un apatrid, chiar dacă această examinare nu este responsabilitatea sa în temeiul criteriilor stabilite în prezentul regulament.

Statul membru care a decis să examineze o cerere de protecție internațională în temeiul prezentului alineat devine statul membru responsabil și își asumă obligațiile asociate acestei responsabilități. [...]"

23 Potrivit articolului 20 alineatul (1) din regulamentul menționat:

„Procesul de determinare a statului membru responsabil începe imediat ce cererea de protecție internațională este prezentată pentru prima oară într-un stat membru.”

24 Articolul 27 din Regulamentul Dublin III prevede căile de atac pe care le are la dispoziție solicitantul de protecție internațională în cadrul aplicării acestui regulament.

Dreptul bulgar

25 În Bulgaria, examinarea cererilor de protecție internațională este guvernată de *Zakon za ubezhishteto i bezhantsite* (Legea privind azilul și refugiații), în versiunea publicată în DV nr. 103 din 27 decembrie 2016 (denumită în continuare „ZUB”).

26 Articolul 6 alineatul 1 din ZUB prevede:

„Competențele conferite de prezenta lege sunt exercitate de funcționarii Agenției Naționale pentru Refugiați. Aceștia stabilesc toate faptele și circumstanțele pertinente pentru procedura de acordare a protecției internaționale și îi asistă pe străinii care solicită o astfel de protecție.”

27 Articolele 8 și 9 din ZUB privesc statutul de refugiat în Bulgaria, precum și statutul umanitar.

28 Articolul 67a alineatul 2 din ZUB prevede:

„Procedura prevăzută în prezenta secțiune este deschisă:

1. prin decizia autorității la care se desfășoară interviurile, în prezența unor date care stabilesc că responsabilitatea pentru examinarea cererii de protecție internațională revine unui alt stat membru al Uniunii Europene;
2. la sesizarea Ministerului de Interne și a Agenției de Stat pentru Securitate Națională privind șederea ilegală pe teritoriul Republicii Bulgaria;
3. la cererea de preluare sau de reprimire a străinului.”

29 Articolul 68 din ZUB este formulat după cum urmează:

„(1) Procedura ordinară este deschisă:

- 1, prin înregistrarea străinului în urma depunerii de către acesta a unei cereri de protecție internațională;

[...]

2. Atunci când Republica Bulgaria este desemnată responsabilă sau a preluat un străin [...], procedura prevăzută în prezenta secțiune este deschisă prin efectul înregistrării străinului la Agenția Națională pentru Refugiați în urma transferului său.

[...]”

Litigiul principal și întrebările preliminare

30 Domnul Fathi este un resortisant iranian de origine kurdă care a depus la DAB, la 1 martie 2016, o cerere de protecție internațională întemeiată pe persecuția la care ar fi fost supus de autoritățile iraniene din motive religioase și în special din cauza convertirii sale la creștinism între sfârșitul anului 2008 și începutul anului 2009.

31 Domnul Fathi a arătat, în interviurile sale cu autoritățile bulgare, că a deținut o antenă parabolică ilegală cu care a captat canalul de televiziune creștin interzis „Nejat TV” și că a participat o dată, prin telefon, la o emisiune de televiziune în direct. Pentru a dovedi această împrejurare, domnul Fathi a prezentat în fața autorităților menționate o scrisoare a Nejat TV din 29 noiembrie 2012. Domnul Fathi a invocat de asemenea faptul că deține o biblie într-o limbă pe care o înțelege și a declarat că intrase în contact cu alți creștini cu ocazia unor întruniri, fără a fi însă membru al unei comunități religioase.

32 În luna septembrie a anului 2009, el ar fi fost arestat timp de două zile de serviciile secrete iraniene și ar fi fost interogată cu privire la participarea sa la emisiunea de televiziune menționată mai sus. Pe durata detenției sale, ar fi fost obligat să recunoască faptul că se convertise la creștinism.

33 Prin decizia din 20 iunie 2016, DAB a respins ca neîntemeiată cererea de protecție internațională depusă de domnul Fathi, considerând că expunerea domnului Fathi conținea contradicții substanțiale și că nici existența unei persecuții sau a unui risc de persecuție în viitor, nici a unui risc privind pedeapsa cu moartea nu fuseseră dovedite. Aceasta a considerat de asemenea, având în vedere caracterul apreciat drept puțin probabil al întregului discurs al persoanei în cauză, că documentul din 29 noiembrie 2012 prezentat de domnul Fathi pentru a dovedi convertirea sa la creștinism era fals.

- 34 Domnul Fathi a solicitat anularea acestei decizii în fața instanței de trimitere, Administrativen sad Sofia-grad (Tribunalul Administrativ din Sofia, Bulgaria). El susține că DAB a făcut o apreciere eronată a documentului menționat la punctul anterior, care ar atesta convertirea sa la creștinism. Acesta consideră de asemenea că autoritatea menționată nu a ținut seama suficient de informațiile potrivit cărora „Legea islamică privind apostazia” (Legea privind abjurarea) prevede pedeapsa cu moartea pentru o astfel de convertire, care constituie prozelitism, „vrăjmășie împotriva lui Dumnezeu” și „insultă adresată profetului”. Instanța de trimitere precizează că domnul Fathi este de origine kurdă, dar că, potrivit acestuia, problemele sale în Iran sunt cauzate de relațiile sale cu creștinii și de convertirea sa la creștinism.
- 35 În ceea ce privește situația creștinilor în Iran, instanța de trimitere arată că s-a raportat faptul că guvernul iranian a executat cel puțin 20 de persoane acuzate de „vrăjmășie împotriva lui Dumnezeu”, printre care ar figura un anumit număr de kurzi sunniți. Potrivit unui raport al Organizației Națiunilor Unite (ONU) din 15 aprilie 2015, persoane convertite recent la creștinism au fost condamnate, în Iran, la pedepse de un an de închisoare și de doi ani de interdicție de a părăsi teritoriul.
- 36 Domnul Fathi susține că trebuie să fie recunoscut ca refugiat în temeiul apartenenței sale religioase și, în ceea ce privește dovada faptelor relevante, că trebuie să se aplice principiul potrivit căruia îndoiala trebuie să profite solicitantului.
- 37 În aceste condiții, Administrativen sad Sofia-grad (Tribunalul Administrativ din Sofia) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:
- „1) Din dispozițiile articolului 3 alineatul (1) din Regulamentul [Dublin III] coroborat cu considerentul (12) și cu articolul 17 din acest regulament rezultă că un stat membru poate adopta o decizie ca urmare a examinării unei cereri de protecție internațională care i-a fost prezentată, în sensul articolului 2 litera (d) din respectivul regulament, fără să se fi determinat în mod expres responsabilitatea acestui stat membru în temeiul criteriilor stabilite în regulamentul menționat, atunci când nu există în cazul concret indicii pentru o derogare în temeiul articolului 17 din același regulament?
 - 2) Din dispozițiile articolului 3 alineatul (1) a doua teză din Regulamentul [Dublin III] coroborat cu considerentul (54) al Directivei 2013/32 rezultă că, în împrejurările din procedura principală, în ceea ce privește cererea de protecție internațională în sensul articolului 2 litera (b) din respectivul regulament, atunci când nu se aplică o derogare în temeiul articolului 17 alineatul (1) din același regulament, statul membru trebuie să adopte o decizie prin care se obligă să examineze cererea în temeiul criteriilor stabilite în acest regulament, întemeiată pe faptul că dispozițiile [Regulamentului Dublin III] se aplică solicitantului?
 - 3) Articolul 46 alineatul (3) din Directiva 2013/32 trebuie interpretat în sensul că, în cadrul judecării unei acțiuni introduse împotriva unei decizii de respingere a cererii de protecție internațională, în temeiul considerentului (54) al directivei, instanța trebuie să aprecieze dacă solicitantului i se aplică dispozițiile Regulamentului [Dublin III] atunci când statul membru nu a adoptat o decizie expresă privind responsabilitatea sa pentru examinarea cererii de protecție internațională pe baza criteriilor stabilite în regulament? În temeiul considerentului (54) al Directivei 2013/32, trebuie să se considere că, atunci când nu există indicii pentru aplicarea articolului 17 din Regulamentul [Dublin III], iar cererea de protecție internațională a fost examinată pe baza Directivei [2011]/95 de către statul membru căruia i-a fost prezentată, situația juridică a respectivei persoane intră în domeniul de aplicare al regulamentului și atunci când statul membru nu a adoptat o decizie expresă cu privire la responsabilitatea sa în temeiul criteriilor stabilite în regulament?

- 4) Din dispozițiile articolului 10 alineatul (1) litera (b) din Directiva 2011/95 rezultă că, în împrejurările din procedura principală, se constată existența motivului de persecuție legat de «religie» atunci când solicitantul nu a dat declarații și nu a prezentat documente care au o importanță fundamentală pentru apartenența persoanei în cauză la o anumită religie, cu privire la toate elementele noțiunii de religie în sensul acestei dispoziții?
- 5) Din dispozițiile articolului 10 alineatul (2) din Directiva 2011/95 rezultă că motivele persecuției legate de religie, în sensul articolului 10 alineatul (1) litera (b) din această directivă, există atunci când, în împrejurările din procedura principală, solicitantul susține că a fost persecutat din cauza apartenenței sale religioase, fără să dea declarații sau să prezinte dovezi caracteristice pentru apartenența sa la o anumită religie și care ar constitui un motiv pentru ca agentul de persecuție să considere că persoana în cauză aparține acestei religii, precum împrejurări legate de participarea sau neparticiparea la acte religioase sau de exprimarea unor opinii religioase sau referitoare la forme de comportament personal sau comunitar fondate pe o credință religioasă sau impuse de o astfel de credință?
- 6) Din articolul 9 alineatele (1) și (2) din Directiva 2011/95 coroborat cu articolele 18 și 10 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene și din noțiunea «religie» în sensul articolului 10 alineatul (1) litera (b) din această directivă rezultă că, în împrejurările din procedura principală:
 - a) noțiunea «religie» în sensul dreptului Uniunii nu include acte care, în temeiul dreptului național al statelor membre, sunt considerate infracțiuni? Asemenea acte care, în statul de origine al solicitantului, sunt considerate infracțiuni pot fi acte de persecuție?
 - b) în contextul interzicerii prozelitismului și a actelor contrare religiei, pe care se întemeiază actele cu putere de lege și normele administrative din țara de origine a solicitantului, pot fi considerate admisibile restricționări stabilite în scopul protecției drepturilor și a libertăților celorlalți, precum și a ordinii publice în această țară? Aceste interdicții reprezintă ca atare acte de persecuție în sensul dispozițiilor menționate din directivă, atunci când încălcarea lor se sancționează cu pedeapsa cu moartea, chiar dacă legislația nu vizează în mod explicit o anumită religie?
- 7) Din dispozițiile articolului 4 alineatul (2) din Directiva 2011/95 coroborat cu alineatul (5) litera (b) din acesta, cu articolul 10 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene și cu articolul 46 alineatul (3) din Directiva 2013/32 rezultă că, în împrejurările din procedura principală, în pofida faptului că aprecierea faptelor și circumstanțelor nu se poate realiza decât pe baza declarațiilor date și a documentelor prezentate de solicitant, este totuși admisibil să se solicite o dovadă privind elementele lipsă incluse în noțiunea de religie în sensul articolului 10 alineatul (1) litera (b) din cea dintâi directivă atunci când:
 - în lipsa acestor date, s-ar considera că cererea de protecție internațională este nefondată în sensul articolului 32 din Directiva 2013/32 coroborat cu articolul 31 alineatul (8) litera (e) din aceasta, iar
 - dreptul național prevede că autoritățile competente trebuie să constate toate împrejurările relevante pentru examinarea cererii de protecție internațională și, în cazul contestării deciziei de respingere, să atragă atenția instanței asupra faptului că persoana în cauză nu a oferit și nu a prezentat dovezi?”

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la prima și la a doua întrebare

- 38 Cu titlu introductiv, trebuie să se arate că instanța de trimitere explică, în motivarea cererii sale de decizie preliminară, că acțiunea cu care este sesizată este îndreptată împotriva deciziei prin care DAB a respins pe fond cererea de protecție internațională a domnului Fathi.
- 39 În acest context, ea subliniază că, în urma depunerii respectivei cereri, aceasta a fost înregistrată și domnul Fathi a fost audiat personal în două rânduri. Ea adaugă că, din punct de vedere formal, a fost luată numai o decizie pe fond cu privire la cererea sa de protecție internațională și că nu a fost emisă nicio decizie explicită, în temeiul articolului 3 alineatul (1) din Regulamentul Dublin III, care să dovedească faptul că cererea menționată a fost examinată de Republica Bulgaria ca stat pe care criteriile prevăzute în capitolul III din acest regulament îl desemnează drept responsabil. Aceasta ridică astfel problema dacă Regulamentul Dublin III se aplică tuturor cererilor de protecție internațională depuse pe teritoriul unui stat membru sau numai procedurilor de transfer al unor solicitanți de protecție internațională.
- 40 Instanța menționată arată în această privință că, la data la care a fost depusă cererea de protecție internațională a domnului Fathi, era în vigoare articolul 67a din ZUB, potrivit căruia procedura de determinare a statului membru responsabil de examinarea unei cereri de protecție internațională este deschisă prin decizia autorității la care se desfășoară interviurile, „în prezența unor date care stabilesc că responsabilitatea pentru examinarea cererii de protecție internațională revine unui alt stat membru al Uniunii Europene”.
- 41 În absența unor date care să demonstreze că examinarea cererii de protecție internațională a domnului Fathi ar ține de responsabilitatea unui alt stat membru, „procedura ordinară” menită să conducă la luarea unei decizii pe fond a fost deschisă de DAB în conformitate cu articolul 68 alineatul 1 din ZUB. În această privință, instanța de trimitere nu arată nici că domnul Fathi nu a fost informat cu privire la deschiderea respectivei proceduri, nici că a invocat vreo obiecție în această privință.
- 42 În aceste condiții, este necesar să se considere că, prin intermediul primei și al celei de a doua întrebări, care trebuie analizate împreună, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă, într-o situație precum cea în discuție în litigiul principal, articolul 3 alineatul (1) din Regulamentul Dublin III trebuie interpretat în sensul că se opune ca autoritățile unui stat membru să efectueze examinarea pe fond a unei cereri de protecție internațională în sensul articolului 2 litera (d) din acest regulament în lipsa unei decizii explicite a acestor autorități care să stabilească, pe baza criteriilor prevăzute de regulamentul menționat, că responsabilitatea de a efectua o astfel de analiză revine acestui stat membru.
- 43 Trebuie să se arate de la bun început că, potrivit articolului 1 din regulamentul respectiv, acesta stabilește criteriile și mecanismele de determinare a statului membru responsabil de examinarea unei cereri de protecție internațională prezentate într-unul dintre statele membre de către un resortisant al unei țări terțe sau de către un apatrid. Articolul 2 litera (b) din regulamentul menționat definește, în scopul aplicării acestuia, o „cerere de protecție internațională” drept o cerere de protecție internațională în sensul articolului 2 litera (h) din Directiva 2011/95. Potrivit acestei din urmă dispoziții, o astfel de cerere înseamnă „cererea de protecție prezentată unui stat membru de către un resortisant al unei țări terțe sau de către un apatrid, care poate fi înțeleasă ca urmărind să obțină statutul de refugiat sau statutul conferit prin protecție subsidiară”.
- 44 În speță, din decizia de trimitere reiese că cererea domnului Fathi, resortisant al unei țări terțe, care a fost respinsă de DAB, vizează obținerea statutului de refugiat sau a statutului umanitar, care corespunde statutului protecției subsidiare, prevăzute la articolele 8 și, respectiv, 9 din ZUB. În

consecință, astfel cum a subliniat și avocatul general la punctul 14 din concluzii, cererea domnului Fathi, ca cerere prezentată de un resortisant al unei țări terțe în Bulgaria, intră în domeniul de aplicare al regulamentului menționat, conform articolului 1 din acesta.

- 45 Potrivit articolului 3 alineatul (1) din Regulamentul Dublin III, o cerere de protecție internațională prezentată de un resortisant al unei țări terțe sau de un apatrid pe teritoriul unuia dintre statele membre, oricare ar fi acesta, este, în principiu, examinată doar de statul membru pe care criteriile stabilite în capitolul III din acest regulament îl desemnează drept responsabil. Capitolul IV din regulamentul menționat identifică, în mod precis, situațiile în care un stat membru poate fi considerat responsabil de examinarea unei astfel de cereri, prin derogare de la aceste criterii.
- 46 În plus, un stat membru în care a fost introdusă o cerere de protecție internațională este obligat să urmeze procedurile prevăzute în capitolul VI din același regulament cu scopul de a determina statul membru responsabil de examinarea acestei cereri (a se vedea în acest sens Hotărârea din 16 februarie 2017, C. K. și alții, C-578/16 PPU, EU:C:2017:127, punctul 58).
- 47 Printre dispozițiile care figurează în capitolul VI din Regulamentul Dublin III, articolul 20 alineatul (1) din acesta prevede că procesul de determinare a statului membru responsabil prevăzut de acest regulament începe „imediat ce cererea de protecție internațională este prezentată pentru prima oară într-un stat membru”.
- 48 Astfel, mecanismele instituite prin Regulamentul Dublin III pentru a strânge elementele necesare în cadrul acestui proces au vocația de a fi aplicate imediat ce este prezentată o cerere de protecție internațională. De altfel, articolul 4 alineatul (1) din acest regulament prevede în mod expres că abia după prezentarea unei asemenea cereri solicitantul trebuie să fie informat printre altele cu privire la criteriile de determinare a statului membru responsabil, la organizarea unui interviu individual și la posibilitatea de a transmite informații autorităților competente (a se vedea în acest sens Hotărârea din 26 iulie 2017, Mengesteab, C-670/16, EU:C:2017:587, punctele 86 și 87).
- 49 În speță, astfel cum a subliniat avocatul general la punctul 20 din concluzii, din decizia de trimitere nu rezultă nicidecum că autoritățile bulgare nu și-au stabilit competența pe baza criteriilor prevăzute de Regulamentul Dublin III după ce au constatat că responsabilitatea examinării cererii de protecție internațională nu revenea unui alt stat membru în temeiul articolului 67a din ZUB. Astfel, îndoielile exprimate în acest sens de instanța de trimitere în decizia de trimitere sunt legate numai de faptul că nicio decizie explicită nu a fost adoptată de autoritatea bulgară competentă în urma procesului de determinare a statului membru responsabil.
- 50 În ceea ce privește aspectul dacă, în împrejurări precum cele în discuție în litigiul principal, respectivul proces trebuie să se încheie prin luarea unei decizii în care să se stabilească, pe baza criteriilor prevăzute de regulamentul menționat, responsabilitatea statului membru respectiv de a efectua o astfel de examinare, este necesar să se țină seama nu numai de modul de redactare a articolului 3 alineatul (1) din Regulamentul Dublin III, ci și de contextul său și de economia generală a reglementării din care face parte respectiva dispoziție, precum și de obiectivele pe care le urmărește aceasta (Hotărârea din 5 iulie 2018, X, C-213/17, EU:C:2018:538, punctul 26).
- 51 În primul rând și în ceea ce privește modul de redactare a articolului 3 alineatul (1) din Regulamentul Dublin III, trebuie să se constate că dispoziția menționată nu prevede în mod expres obligația statului membru pe teritoriul căruia a fost prezentată cererea de protecție internațională să adopte, în mod explicit, o decizie prin care să își stabilească responsabilitatea potrivit criteriilor prevăzute de regulamentul menționat, nici forma pe care ar trebui să o aibă o astfel de decizie.
- 52 În al doilea rând, în ceea ce privește contextul în care se înscrie această dispoziție, trebuie să se arate, mai întâi, că articolul 3 alineatul (1) din Regulamentul Dublin III face parte din capitolul II din acesta, care se referă la principiile generale și la garanțiile în vederea aplicării acestui regulament. Printre

respectivele garanții, care trebuie respectate de statul membru care îndeplinește procedura de determinare a statului membru responsabil, figurează un drept la informare al solicitantului, prevăzut la articolul 4 din regulamentul menționat. Acest drept la informare privește nu numai criteriile de determinare a statului membru responsabil, ierarhizarea acestora pe parcursul diferitor etape ale procedurii și durata acestora din urmă, ci și faptul că o cerere de protecție internațională depusă într-un stat membru poate conduce la desemnarea acestui stat membru drept responsabil în temeiul aceluiași regulament, chiar dacă această responsabilitate nu se întemeiază pe respectivele criterii.

- 53 În continuare, articolul 17 din Regulamentul Dublin III, intitulat „Clauze discreționare”, prevede în mod specific la alineatul (1) că, prin derogare de la articolul 3 alineatul (1) din acesta, fiecare stat membru poate decide să examineze o cerere de protecție internațională care îi este prezentată de un resortisant al unei țări terțe, chiar dacă această examinare nu este responsabilitatea sa în temeiul criteriilor stabilite în acest regulament, un asemenea stat membru devenind astfel statul membru responsabil și asumându-și obligațiile asociate acestei responsabilități. Curtea a arătat, în această privință, că respectiva posibilitate urmărește să permită fiecărui stat membru să decidă în mod suveran, în funcție de considerații politice, umanitare sau de natură practică, să accepte examinarea unei cereri de protecție internațională chiar dacă nu îi revine această responsabilitate în aplicarea criteriilor menționate (a se vedea în acest sens Hotărârea din 30 mai 2013, Halaf, C-528/11, EU:C:2013:342, punctul 37).
- 54 În sfârșit, secțiunea IV, intitulată „Garanții procedurale”, din capitolul VI din Regulamentul Dublin III prevede, în cazul adoptării unei decizii de transfer al solicitantului, notificarea către acesta din urmă a unei astfel de decizii, care conține și informații cu privire la căile de atac pe care le are la dispoziție. Acest regulament nu conține, în schimb, sub rezerva garanțiilor prevăzute la articolele 4 și 5 din acesta, asemenea garanții procedurale specifice atunci când, cum se întâmplă în cauza principală, statul membru care efectuează determinarea statului membru responsabil ajunge la concluzia că nu există motive să se facă un transfer al solicitantului către un alt stat membru, având în vedere absența datelor care stabilesc că responsabilitatea pentru examinarea cererii revine unui alt stat membru și că statul membru care îndeplinește procedura de determinare este responsabil, în temeiul criteriilor prevăzute de regulamentul menționat, de examinarea cererii de protecție internațională.
- 55 În al treilea rând, printre obiectivele urmărite de Regulamentul Dublin III figurează acela de a stabili norme de organizare care guvernează relațiile dintre statele membre, în vederea determinării statului membru responsabil, și, astfel cum rezultă din considerentele (4) și (5) ale acestuia, de a face posibilă determinarea rapidă a statului membru responsabil, astfel încât să se garanteze accesul efectiv la procedurile pentru acordarea protecției internaționale și să nu se compromită obiectivul prelucrării cu celeritate a cererilor de protecție internațională (a se vedea în acest sens Hotărârea din 16 februarie 2017, C. K. și alții, C-578/16 PPU, EU:C:2017:127, punctul 57).
- 56 Având în vedere aceste elemente textuale, contextuale și teleologice, trebuie să se răspundă la prima și la a doua întrebare că articolul 3 alineatul (1) din Regulamentul Dublin III trebuie interpretat, într-o situație precum cea în discuție în litigiul principal, în sensul că nu se opune ca autoritățile unui stat membru să efectueze examinarea pe fond a unei cereri de protecție internațională în sensul articolului 2 litera (d) din acest regulament în lipsa unei decizii explicite a acestor autorități care să stabilească, pe baza criteriilor prevăzute de regulamentul menționat, că responsabilitatea de a efectua o astfel de analiză revine acestui stat membru.

Cu privire la a treia întrebare

- 57 Cu titlu introductiv, trebuie să se menționeze că instanța de trimitere arată că este sesizată cu acțiunea formulată de domnul Fathi împotriva deciziei DAB prin care a fost respinsă pe fond cererea sa de protecție internațională și că este competentă să efectueze examinarea prevăzută la articolul 46 alineatul (3) din Directiva 2013/32. Aceasta adaugă că, în temeiul dreptului național, are obligația de a aprecia dacă procedura de adoptare a deciziei respective a fost respectată.
- 58 Instanța de trimitere arată, în acest context, că din considerentul (54) al Directivei 2013/32 reiese că aceasta ar trebui să se aplice solicitanților cărora li se aplică Regulamentul Dublin III „în plus și fără a aduce atingere dispozițiilor respectivului regulament”.
- 59 Aceasta se întreabă, prin urmare, dacă, în calitate de primă instanță sesizată cu o acțiune împotriva unei decizii de refuz de a acorda protecție internațională, îi revine sarcina de a verifica din oficiu respectarea criteriilor și a mecanismelor de determinare a statului membru responsabil de examinarea cererii de protecție internațională, prevăzute de Regulamentul Dublin III.
- 60 În aceste condiții, trebuie să se considere că, prin intermediul celei de a treia întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 46 alineatul (3) din Directiva 2013/32 trebuie interpretat, într-o situație precum cea în discuție în litigiul principal, în sensul că, în cadrul unei acțiuni intentate de un solicitant de protecție internațională împotriva unei decizii prin care a fost considerată nefondată cererea sa de protecție internațională, instanța competentă dintr-un stat membru trebuie să examineze din oficiu dacă criteriile și mecanismele de determinare a statului membru responsabil de examinarea cererii respective, astfel cum sunt prevăzute de Regulamentul Dublin III, au fost aplicate în mod corect.
- 61 Astfel cum reiese din articolul 46 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2013/32 coroborat cu articolul 2 litera (b) din aceasta, statele membre se asigură că solicitantul de protecție internațională are dreptul la o cale de atac efectivă în fața unei instanțe judecătorești, împotriva, printre altele, a deciziei de a considera nefondată o cerere de protecție care este prezentată de acest solicitant, care poate fi înțeleasă ca urmărind obținerea statutului de refugiat sau a statutului conferit de protecția subsidiară.
- 62 Articolul 46 alineatul (3) din aceeași directivă precizează domeniul de aplicare al dreptului la o cale de atac efectivă de care solicitanții de protecție internațională trebuie să dispună împotriva deciziilor referitoare la cererile lor. Acesta prevede astfel că, pentru a se conforma alineatului (1) al articolului menționat, statele membre se asigură că o cale de atac efectivă prevede examinarea deplină și *ex nunc* atât a elementelor de fapt, cât și a elementelor de drept, inclusiv, după caz, o examinare a necesităților de protecție internațională în temeiul Directivei 2011/95, cel puțin în cazul procedurilor privind căile de atac în fața unei instanțe de fond.
- 63 Curtea a subliniat, în această privință, în ceea ce privește termenii „se asigură că o cale de atac efectivă prevede examinarea deplină și *ex nunc* atât a elementelor de fapt, cât și a elementelor de drept”, că, pentru a evita riscul de a-i lipsi de înțelesul lor obișnuit, este necesar ca aceștia să fie interpretați în sensul că statele membre sunt obligate, în temeiul articolului 46 alineatul (3) din Directiva 2013/32, să își adapteze dreptul național astfel încât soluționarea căilor de atac vizate să presupună o examinare de către instanță a ansamblului elementelor de fapt și de drept care îi permit să efectueze o apreciere actualizată a cauzei (Hotărârea din 25 iulie 2018, Alheto, C-585/16, EU:C:2018:584, punctul 110).
- 64 În această privință, expresia „*ex nunc*” subliniază obligația instanței de a efectua o apreciere care să țină seama, după caz, de elementele noi apărute după adoptarea deciziei care face obiectul căii de atac. La rândul său, adjectivul „deplină”, care figurează la articolul 46 alineatul (3) din Directiva 2013/32, confirmă că instanța are obligația să examineze elementele de care autoritatea decizională a ținut sau ar fi putut să țină seama (Hotărârea din 25 iulie 2018, Alheto, C-585/16, EU:C:2018:584, punctele 111 și 113).

- 65 Astfel cum a arătat de asemenea Curtea, obligația prevăzută la articolul 46 alineatul (3) din Directiva 2013/32 trebuie interpretată în contextul ansamblului procedurii de examinare a cererilor de protecție internațională reglementate de această directivă (a se vedea în acest sens Hotărârea din 26 iulie 2017, Sacko, C-348/16, EU:C:2017:591, punctul 42 și jurisprudența citată), căile de atac prevăzute în mod specific în cadrul aplicării Regulamentului Dublin III fiind vizate la articolul 27 din acesta, ceea ce reiese și din considerentul (19) al aceluiași regulament.
- 66 Or, astfel cum reiese în special din considerentul (12) al Directivei 2013/32, obiectivul principal al acestei directive este de a dezvolta în continuare standarde pentru procedurile din statele membre de acordare și de retragere a protecției internaționale.
- 67 Desigur, în considerentul (54) al Directivei 2013/32 se arată că aceasta ar trebui să se aplice solicitanților cărora li se aplică Regulamentul Dublin III, în plus și fără a aduce atingere dispozițiilor respectivului regulament.
- 68 Nu se poate însă deduce că, în cadrul unei acțiuni introduse în temeiul articolului 46 alineatul (1) din Directiva 2013/32, de către un solicitant de protecție internațională împotriva unei decizii prin care se consideră nefondată cererea sa de protecție internațională, instanța competentă dintr-un stat membru trebuie să verifice din oficiu aplicarea corectă a criteriilor și a mecanismelor de determinare a statului membru responsabil de examinarea cererii de protecție internațională, prevăzute de Regulamentul Dublin III.
- 69 Astfel, pe de o parte, din considerentul (53) al Directivei 2013/32 reiese în mod expres că aceasta nu are vocația de a se aplica procedurilor dintre statele membre reglementate de Regulamentul Dublin III.
- 70 Pe de altă parte, articolul 2 litera (d) din Regulamentul Dublin III prevede că, în sensul acestui regulament, „examinarea unei cereri de protecție internațională” înseamnă „orice măsură de examinare, decizie sau hotărâre pronunțată cu privire la o cerere de protecție internațională de către autoritățile competente în conformitate cu Directiva [2013/32] și cu Directiva [2011/95], cu excepția procedurilor de determinare a statului membru responsabil în conformitate cu [respectivul] regulament”.
- 71 În consecință, astfel cum a subliniat avocatul general la punctul 38 din concluzii, nu revine instanței naționale sesizate cu o acțiune împotriva unei decizii adoptate la finalul procedurii de examinare a cererii de protecție internațională, astfel cum este definită la această dispoziție, sarcina de a examina din oficiu dacă procedura de determinare a statului membru responsabil în temeiul Regulamentului Dublin III a fost aplicată în mod corect.
- 72 Având în vedere considerațiile care precedă, trebuie să se răspundă la a treia întrebare că articolul 46 alineatul (3) din Directiva 2013/32 trebuie interpretat, într-o situație precum cea în discuție în litigiul principal, în sensul că, în cadrul unei acțiuni formulate de un solicitant de protecție internațională împotriva unei decizii prin care se considera nefondată cererea sa de protecție internațională, instanța competentă dintr-un stat membru nu are obligația de a examina din oficiu dacă criteriile și mecanismele de determinare a statului membru responsabil de examinarea cererii respective, astfel cum sunt prevăzute de Regulamentul Dublin III, au fost aplicate în mod corect.

Cu privire la a patra, la a cincea și la a șaptea întrebare

- 73 În cererea sa de decizie preliminară, instanța de trimitere arată că solicitantul de protecție internațională în discuție în litigiul principal se consideră pur și simplu „creștin”, fără a fi însă identificat ca membru al unei comunități religioase tradiționale, și că acesta nu a prezentat elemente sau declarații care să permită să se stabilească dacă și în ce mod își practică religia. Aceasta indică de

asemenea că nu rezultă în mod clar dacă convingerile solicitantului care impun îndeplinirea unor acte în sfera publică și dacă declarațiile solicitantului sunt suficiente pentru a considera anumite convingeri drept o religie în sensul articolului 10 alineatul (1) litera (b) din Directiva 2011/95. Or, numai având în vedere elemente publice legate de religia creștină agentul de persecuție ar putea face legătura între un solicitant de protecție internațională și această religie.

- 74 Instanța de trimitere observă de asemenea că articolul 32 alineatul (2) din Directiva 2013/32 coroborat cu articolul 31 alineatul (8) litera (e) din aceasta permite respingerea cererii de protecție internațională ca vădit nefondată în cazul în care condițiile prevăzute de aceste dispoziții sunt îndeplinite. Ea consideră însă că lipsa de claritate a circumstanțelor relevante care ar conduce la a considera o cerere de protecție internațională vădit nefondată nu poate fi rezultatul inerției procedurale a autorității administrative.
- 75 Cu toate acestea, în speță, elementele care permit să se stabilească elementele constitutive ale noțiunii „religie” în sensul articolului 10 alineatul (1) litera (b) din Directiva 2011/95 ar intra în domeniul de aplicare al dreptului la protecția vieții private. Or, Curtea ar fi exclus ca în cadrul unor cereri de protecție internațională să se poată impune dovada anumitor aspecte care țin de viața privată. Prin urmare, ar fi necesar să se precizeze dacă este licit ca solicitantul să fie întrebă, în cadrul examinării cererii sale, despre manifestarea convingerilor sale sau despre comportamentul său în raport cu religia pe care se bazează cererea sa de protecție internațională.
- 76 În aceste condiții, este necesar să se considere că, prin intermediul celei de a patra, al celei de a cincea și al celei de a șaptea întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 10 alineatul (1) litera (b) din Directiva 2011/95 trebuie interpretat în sensul că un solicitant de protecție internațională care invocă, în susținerea cererii sale, un risc de persecuție din motive bazate pe religie trebuie să prezinte, pentru a își susține afirmațiile cu privire la convingerile sale religioase, declarații sau documente referitoare la toate elementele noțiunii „religie”, menționată la această dispoziție.
- 77 Potrivit articolului 10 alineatul (1) litera (b) din Directiva 2011/95, „[a]tunci când evaluează motivele persecuției, statele membre țin seama de următoarele elemente: [...] noțiunea de religie include, în special, faptul de a avea convingeri teiste, nonteiste sau ateiste, participarea la ceremonii de cult private sau publice, singur sau în comunitate, sau neparticiparea la acestea, alte acte religioase sau exprimări de opinii religioase și forme de comportament personal sau comunitar fondate pe credințe religioase sau impuse de astfel de credințe”.
- 78 În ceea ce privește interpretarea Directivei 2004/83, Curtea a avut deja ocazia să sublinieze că această dispoziție dă o definiție largă noțiunii „religie”, prin integrarea ansamblului componentelor sale, indiferent dacă sunt publice sau private, colective sau individuale (a se vedea în acest sens Hotărârea din 5 septembrie 2012, Y și Z, C-71/11 și C-99/11, EU:C:2012:518, punctul 63).
- 79 În această privință, din modul de redactare a acestei dispoziții și în special din utilizarea termenilor „în special” reiese în mod clar că definiția noțiunii „religie”, cuprinde doar o listă neexhaustivă de elemente care pot caracteriza această noțiune în contextul unei cereri de protecție internațională întemeiate pe o temere de a fi persecutat din cauza religiei.
- 80 În special, astfel cum reiese din această definiție, noțiunea „religie” acoperă, pe de o parte, faptul de a avea convingeri teiste, nonteiste sau ateiste, ceea ce, având în vedere caracterul general al termenilor utilizați, evidențiază că aceasta vizează atât religiile tradiționale, cât și alte convingeri, și, pe de altă parte, participarea la ceremonii de cult private sau publice, singur sau în comunitate, sau neparticiparea la acestea, ceea ce înseamnă că lipsa de apartenență la o comunitate religioasă nu poate fi în sine determinantă în evaluarea acestei noțiuni.

- 81 În ceea ce privește, de altfel, noțiunea „religie”, menționată la articolul 10 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”), de care trebuie de asemenea să se țină seama la interpretarea Directivei 2011/95, astfel cum reiese din considerentul (16) al acesteia, Curtea a subliniat o accepțiune largă a acestei noțiuni, care să acopere atât *forum internum*, și anume faptul de a avea convingeri, cât și *forum externum*, și anume manifestarea în public a credinței religioase, religia putându-se exprima sub o formă sau alta (a se vedea în acest sens Hotărârea din 29 mai 2018, Liga van Moskeeën en Islamitische Organisaties Provincie Antwerpen și alții, C-426/16, EU:C:2018:335, punctul 44, precum și Hotărârea din 10 iulie 2018, Jehovan todistajat, C-25/17, EU:C:2018:551, punctul 47 și jurisprudența citată).
- 82 Având în vedere aceste elemente, nu se poate impune unui solicitant de protecție internațională care invocă un risc de persecuție din motive legate de religie ca, pentru a-și susține convingerile sale religioase, să facă declarații sau să prezinte documente cu privire la fiecare dintre elementele menționate la articolul 10 alineatul (1) litera (b) din Directiva 2011/95.
- 83 Astfel, după cum a subliniat și avocatul general la punctele 43 și 44 din concluzii, actele care riscă, în cazul întoarcerii solicitantului în țara sa de origine, să fie comise de autoritățile acestei țări împotriva acestui solicitant din motive legate de religie trebuie apreciate în funcție de gravitatea lor. Prin urmare, în raport cu acest criteriu, ele pot fi calificate drept „persecuție” fără a fi nevoie ca acestea să aducă atingere fiecăruia dintre elementele noțiunii de religie.
- 84 Se impune însă ca solicitantul să își susțină în mod corespunzător afirmațiile referitoare la pretinsa convertire religioasă, simplele declarații referitoare la convingeri religioase sau la apartenența la o comunitate religioasă neconstituind decât punctul de plecare în procesul de examinare a faptelor și a circumstanțelor prevăzut la articolul 4 din Directiva 2011/95 (a se vedea prin analogie Hotărârea din 2 decembrie 2014, A și alții, C-148/13-C-150/13, EU:C:2014:2406, punctul 49, precum și Hotărârea din 25 ianuarie 2018, F, C-473/16, EU:C:2018:36, punctul 28).
- 85 În această privință, din însuși modul de redactare a articolului 4 alineatul (1) din această directivă reiese că statele membre pot considera că este obligația solicitantului să prezinte „de îndată ce este posibil” toate elementele necesare în sprijinul cererii sale de protecție internațională (a se vedea prin analogie Hotărârea din 2 decembrie 2014, A și alții, C-148/13-C-150/13, EU:C:2014:2406, punctul 50).
- 86 În cadrul verificărilor efectuate de autoritățile competente, în temeiul articolului 4 din directiva menționată, în cazul în care anumite aspecte din declarațiile unui solicitant de protecție internațională nu sunt susținute de probe scrise sau de altă natură, aceste aspecte pot fi luate în considerare doar dacă sunt îndeplinite condițiile prevăzute cumulativ la articolul 4 alineatul (5) literele (a)-(e) din aceeași directivă.
- 87 Printre aceste condiții figurează în special faptul că declarațiile solicitantului sunt considerate coerente și plauzibile și că ele nu sunt contrazise de informații generale și specifice cunoscute și relevante pentru cererea sa, precum și circumstanța că credibilitatea generală a solicitantului a putut fi stabilită (a se vedea în acest sens Hotărârea din 25 ianuarie 2018, F, C-473/16, EU:C:2018:36, punctul 33). Dacă este cazul, autoritatea competentă trebuie de asemenea să ia în considerare explicațiile furnizate cu privire la lipsa elementelor de probă și credibilitatea generală a solicitantului (Hotărârea din 25 ianuarie 2018, F, C-473/16, EU:C:2018:36, punctul 41 și jurisprudența citată).
- 88 Astfel cum a subliniat avocatul general la punctul 47 din concluzii, în cadrul cererilor de protecție internațională întemeiate pe temerea de persecuție pentru motive religioase, trebuie să se țină seama, pe lângă statutul individual și situația personală a solicitantului, de convingerile sale privind religia și de împrejurările dobândirii acestora, de modul în care înțelege și își trăiește credința sau ateismul, de raportul său cu aspectele doctrinare, ritualice sau prescriptive ale religiei de care declară că aparține sau de care intenționează să se îndepărteze, de eventualul său rol în transmiterea credinței sale sau de interacțiunile dintre factorii religioși și factorii identitari, etnici sau de gen.

- 89 În sfârșit, în ceea ce privește îndoielile exprimate de instanța de trimitere cu privire la posibilitatea de a face dovada anumitor aspecte legate de viața privată în cadrul cererilor de protecție internațională, este necesar să se arate că dacă, desigur, în Hotărârea din 2 decembrie 2014, A și alții (C-148/13-C-150/13, EU:C:2014:2406), Curtea a considerat că modalitățile de apreciere de către autoritățile competente a declarațiilor și a elementelor de probă scrise sau de altă natură prezentate în susținerea unor astfel de cereri trebuie să fie conforme cu dreptul la respectarea vieții private și de familie, respectiva hotărâre privea în mod specific interogatoriile detaliate referitoare la practicile sexuale ale unui solicitant, care țin în mod deosebit de sfera intimă a individului. Instanța de trimitere nu menționează însă nicidecum considerații similare în cauza principală.
- 90 Având în vedere considerațiile care precedă, trebuie să se răspundă la a patra, la a cincea și la a șaptea întrebare că articolul 10 alineatul (1) litera (b) din Directiva 2011/95 trebuie interpretat în sensul că un solicitant de protecție internațională care invocă în susținerea cererii sale un risc de persecuție din motive întemeiate pe religie nu trebuie să prezinte, pentru a-și susține afirmațiile cu privire la credințele sale religioase, declarații sau documente referitoare la toate elementele noțiunii „religie”, vizată la dispoziția menționată. Cu toate acestea, revine reclamantului sarcina de a susține în mod credibil respectivele afirmații, prin prezentarea unor elemente care să permită autorității competente să se asigure de veridicitatea acestora.

Cu privire la a șasea întrebare

- 91 Instanța de trimitere arată că, potrivit informațiilor care i-au fost prezentate, în Iran, „Legea islamică privind apostazia” (Legea privind abjurarea) prevede pedeapsa cu moartea pentru schimbarea apartenenței religioase a resortisanților iranieni, fiind considerate prozelitism, „vrăjmășie împotriva lui Dumnezeu” și „insultă adresată profetului”. Aceasta adaugă că, chiar și în cazul în care o astfel de legislație nu vizează în mod specific religia creștină, persoane convertite la creștinism în Iran au fost condamnate la pedepse de un an de închisoare și de doi ani de interdicție de a părăsi teritoriul. Or, în cauza principală, cererea de protecție internațională prezentată de domnul Fathi ar fi motivată de persecuția la care ar fi fost supus pentru o astfel de convertire.
- 92 În aceste condiții, este necesar să se considere că, prin intermediul celei de a șasea întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 9 alineatele (1) și (2) din Directiva 2011/95 trebuie interpretat în sensul că interzicerea, sancționată cu execuția sau cu pedeapsa cu închisoarea, a unor acțiuni împotriva religiei de stat din țara de origine a solicitantului de protecție internațională poate constitui un „act de persecuție” în sensul acestui articol.
- 93 Potrivit articolului 9 alineatul (1) din Directiva 2011/95, pentru a fi considerat drept un act de persecuție în sensul articolului 1 secțiunea A din Convenția de la Geneva, acesta trebuie să fie suficient de grav prin natura sau prin caracterul său repetat pentru a constitui o încălcare gravă a drepturilor fundamentale ale omului, în special a drepturilor de la care nu este posibilă nicio derogare în temeiul articolului 15 alineatul (2) din CEDO, sau să fie o acumulare de diverse măsuri, inclusiv de încălcări ale drepturilor omului, care să fie suficient de gravă pentru a afecta un individ în mod similar. Conform articolului 9 alineatul (2) literele (b) și (c) din această directivă, „actele de persecuție”, în sensul alineatului (1) al acestui articol, pot lua printre altele forma unor „măsuri legale, administrative, polițienești sau judiciare care sunt discriminatorii în sine sau sunt puse în aplicare în mod discriminatoriu” și a unor „urmărir[i] penal[e] sau sancțiuni care sunt disproporționate sau discriminatorii”.
- 94 Astfel cum Curtea a arătat, din modul de redactare a articolului 9 alineatul (1) din directiva menționată rezultă că existența unei „încălări grave” a libertății respective care afectează semnificativ persoana vizată este necesară pentru ca actele în discuție să fie considerate persecuție (Hotărârea din 5 septembrie 2012, Y și Z, C-71/11 și C-99/11, EU:C:2012:518, punctul 59).

- 95 Această cerință este îndeplinită atunci când solicitantul de protecție internațională, din cauza exercitării acestei libertăți în țara sa de origine, se expune unui risc real, în special de a fi urmărit penal sau de a fi supus unor tratamente sau pedepse inumane ori degradante care să provină de la unul dintre agenții prevăzuți la articolul 6 din aceeași directivă (a se vedea în acest sens Hotărârea din 5 septembrie 2012, Y și Z, C-71/11 și C-99/11, EU:C:2012:518, punctul 67).
- 96 În speță, trebuie să se considere că faptul că o reglementare, cum este Legea privind apostazia în discuție în litigiul principal, prevede cu titlu de sancțiune pedeapsa cu moartea sau o pedeapsă cu închisoarea poate, în sine, să constituie un „act de persecuție” în sensul articolului 9 alineatul (1) din Directiva 2011/95, cu condiția ca o astfel de sancțiune să fie aplicată în mod efectiv în țara de origine care a adoptat o asemenea legislație (a se vedea prin analogie Hotărârea din 7 noiembrie 2013, X și alții, C-199/12-C-201/12, EU:C:2013:720, punctul 56).
- 97 Astfel, o asemenea pedeapsă constituie o sancțiune disproporționată și discriminatorie în sensul articolului 9 alineatul (2) litera (c) din această directivă (a se vedea prin analogie Hotărârea din 7 noiembrie 2013, X și alții, C-199/12-C-201/12, EU:C:2013:720, punctul 57).
- 98 Astfel cum a subliniat avocatul general în esență la punctul 61 din concluzii, în cauze care pun în discuție sancționarea acțiunilor legate de exercitarea libertății de religie, revine autorităților statelor membre competente să examineze cererea de protecție internațională să determine, pe baza declarațiilor solicitantului și a documentelor eventual prezentate de acesta sau a oricărei informații provenite din surse fiabile dacă, în țara de origine a solicitantului, pedeapsa cu moartea sau pedeapsa privativă de libertate este aplicată în practică. Acestea sunt, așadar, elementele de informații în lumina cărora revine autorităților naționale sarcina de a decide dacă este necesar să se considere că, în mod efectiv, este fondată temerea unui solicitant de azil că, odată întors în țara lui de origine, va fi persecutat (a se vedea prin analogie Hotărârea din 7 noiembrie 2013, X și alții, C-199/12-C-201/12, EU:C:2013:720, punctele 59 și 60).
- 99 Problema ridicată de instanța de trimitere dacă, în țara de origine, interdicția astfel sancționată este considerată necesară pentru a proteja ordinea publică sau pentru a proteja drepturile și libertățile altor persoane este lipsită de relevanță. La examinarea unei cereri de acordare a statutului de refugiat, autoritatea competentă trebuie să determine dacă există o temere întemeiată de persecuție în sensul vizat de Directiva 2011/95, indiferent dacă măsura din țara de origine în care există riscul de persecuție intră sau nu sub incidența concepțiilor despre ordinea publică sau despre drepturi și libertăți din țara respectivă.
- 100 În continuare, în ceea ce privește articolele 10 și 18 din cartă, menționate de asemenea de instanța de trimitere, este suficient să se arate că aceste dispoziții nu aduc, în cadrul răspunsului care trebuie dat la prezenta întrebare preliminară, nicio informație specifică suplimentară.
- 101 Având în vedere considerațiile care precedă, trebuie să se răspundă la a șasea întrebare că articolul 9 alineatele (1) și (2) din Directiva 2011/95 trebuie interpretat în sensul că interzicerea, sub sancțiunea execuției sau a pedepsei cu închisoarea, a unor acțiuni împotriva religiei de stat din țara de origine a solicitantului de protecție internațională poate constitui un „act de persecuție” în sensul articolului menționat, cu condiția ca această interdicție să fie însoțită, în practică, de astfel de sancțiuni din partea autorităților acestei țări, aspect a cărui verificare este de competența instanței de trimitere.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 102 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a doua) declară:

- 1) **Articolul 3 alineatul (1) din Regulamentul (UE) nr. 604/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 26 iunie 2013 de stabilire a criteriilor și mecanismelor de determinare a statului membru responsabil de examinarea unei cereri de protecție internațională prezentate într-unul dintre statele membre de către un resortisant al unei țări terțe sau de către un apatrid trebuie interpretat, într-o situație precum cea în discuție în litigiul principal, în sensul că nu se opune ca autoritățile unui stat membru să efectueze examinarea pe fond a unei cereri de protecție internațională în sensul articolului 2 litera (d) din acest regulament în lipsa unei decizii explicite a acestor autorități care să stabilească, pe baza criteriilor prevăzute de regulamentul menționat, că responsabilitatea de a efectua o astfel de analiză revine acestui stat membru.**
- 2) **Articolul 46 alineatul (3) din Directiva 2013/32/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 iunie 2013 privind procedurile comune de acordare și retragere a protecției internaționale trebuie interpretat, într-o situație precum cea în discuție în litigiul principal, în sensul că, în cadrul unei acțiuni formulate de un solicitant de protecție internațională împotriva unei decizii prin care se considera nefondată cererea sa de protecție internațională, instanța competentă dintr-un stat membru nu are obligația de a examina din oficiu dacă criteriile și mecanismele de determinare a statului membru responsabil de examinarea cererii respective, astfel cum sunt prevăzute de Regulamentul 604/2013, au fost aplicate în mod corect.**
- 3) **Articolul 10 alineatul (1) litera (b) din Directiva 2011/95/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 decembrie 2011 privind standardele referitoare la condițiile pe care trebuie să le îndeplinească resortisanții țărilor terțe sau apatrizii pentru a putea beneficia de protecție internațională, la un statut uniform pentru refugiați sau pentru persoanele eligibile pentru obținerea de protecție subsidiară și la conținutul protecției acordate trebuie interpretat în sensul că un solicitant de protecție internațională care invocă în susținerea cererii sale un risc de persecuție din motive întemeiate pe religie nu trebuie să prezinte, pentru a-și susține afirmațiile cu privire la credințele sale religioase, declarații sau documente referitoare la toate elementele noțiunii «religie», vizată la dispoziția menționată. Cu toate acestea, revine reclamantului sarcina de a susține în mod credibil respectivele afirmații, prin prezentarea unor elemente care să permită autorității competente să se asigure de veridicitatea acestora.**
- 4) **Articolul 9 alineatele (1) și (2) din Directiva 2011/95 trebuie interpretat în sensul că interzicerea, sub sancțiunea execuției sau a pedepsei cu închisoarea, a unor acțiuni împotriva religiei de stat din țara de origine a solicitantului de protecție internațională poate constitui un „act de persecuție” în sensul articolului menționat, cu condiția ca această interdicție să fie însoțită, în practică, de astfel de sancțiuni din partea autorităților acestei țări, aspect a cărui verificare este de competența instanței de trimitere.**

Semnături